

**СУСПІЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ТА БІОСТАТИСТИКА
ДЛЯ СОЦІОЛОГІВ:
ДОСВІД МІЖНАРОДНОЇ ПРОГРАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ТРЕНІНГІВ У ШТАТІ НЬЮ-ЙОРК, США**

(The New York State International Training Program)

Міжнародна програма досліджень та тренінгів у штаті Нью-Йорк має 20-річний досвід наукових обмінів. Вона надає можливості навчання у сфері ВІЛ/СНІД та пов'язаних з ними соціальних епідемій для вчених і дослідників з різних дисциплін, що проживають у країнах Східної Європи та Центральної Азії: Україні, Росії, Грузії та Казахстані.

Міжнародна програма досліджень та тренінгів у штаті Нью-Йорк є багатопрофільним проектом, що фінансується Міжнародним центром Фогарті (Fogarty International Center) у Національному інституті здоров'я (National Institutes of Health). Партнерами програми є Водсворт Центр (Wadsworth Center), відділ епідеміології Департаменту охорони здоров'я в штаті Нью-Йорк (New York State Department of Health), університет штату Нью-Йорк при Медичному центрі в Брукліні (University of New York at Downstate Medical Center in Brooklyn) і Школа суспільного здоров'я при Університеті штату Нью-Йорк у м. Олбані (State University of New York at Albany School of Public Health).

Загальна мета програми полягає в розширенні науково-дослідного потенціалу в цільових країнах для більш ефективної профілактики соціальних епідемій, пов'язаних з інфекційними захворюваннями. Напрями підготовки включають соціально-психологічні, епідеміологічні та клінічні дослідження у сфері ВІЛ/СНІД та інших інфекційних захворювань, що передаються статевим шляхом, а також туберкульозу. Програми навчання для лікарів, епідеміологів, соціологів та психологів можуть проходити на базі таких установ-партнерів:

- Департамент охорони здоров'я в штаті Нью-Йорк
- Школа суспільного здоров'я при Університеті штату Нью-Йорк у м. Олбані
- Університет штату Нью-Йорк при Медичному центрі в Брукліні
- Центр боротьби з наркотиками та ВІЛ досліджень (Center for Drug Use and HIV Research)
- Центри з контролю і профілактиці захворювань (Centers for Disease Control and Prevention)

Вагомою перевагою програм навчання є те, що вони адаптуються відповідно до кожного з учасників, його інтересів у межах програми. Мета засновників програми – щоб кожен учасник міг розробити та впровадити власний проект дослідження у сфері суспільного здоров'я після повернення додому. Для цього Міжнародний центр Фогарті продовжує підтримку своїх випускників: надає додаткові можливості участі в грантах, здійснює кураторську підтримку, редагування авторських англomовних статей тощо.

Напрями навчальних та дослідницьких програм:

- програми для отримання магістерського ступеня з епідеміології та біостатистики (18–24 місяців);
- сертифікаційні програми з епідеміології та біостатистики або короткострокові програми без отримання ступеня (3–12 місяців);
- тренінгові програми на базі медичних лабораторій (12–24 місяці);
- програми щодо профілактики вживання психоактивних речовин (3–12 місяців).

Сфера суспільного здоров'я, зокрема дослідження щодо ВІЛ/СНІД, наразі об'єднують вчених з широкого загалу дисциплін. Така міждисциплінарність знаходить відображення у навчальних програмах університету. Соціологам та іншим спеціалістам гуманітарного профілю варто звернути увагу на програми отримання ступеня та сертифікаційні програми. Обидві програми реалізуються на базі Університету штату Нью-Йорк у м. Олбані, факультету епідеміології та біостатистики. Магістерська програма передбачає перелік обов'язкових дисциплін, тоді як сертифікаційна програма є більш гнучкою і дозволяє обрати курси згідно з власними інтересами. Наприклад, можна сфокусуватися виключно на курсах зі статистичного аналізу чи, навпаки, на епідеміологічних дисциплінах. Разом з тим, магістерська програма включає компонент стажування на базі Департаменту охорони здоров'я штату Нью-Йорк, що дозволяє отримати цінний досвід роботи.

Курси з епідеміології призначені для тих, хто досліджує причини виникнення захворювань серед населення, в тому числі характеристики індивідів і їх соціального середовища. Це включає експериментальні та спостережні дослідження, на основі яких будується державна політика та приймаються рішення щодо поліпшення здоров'я населення. Студенти мають можливість вчитися і брати участь в епідеміологічних дослідженнях "з перших рук"; професорсько-викладацький склад, у більшості, працює в проектах на базі Департаменту охорони здоров'я штату Нью-Йорк.

Курси з біостатистики, більшою мірою, призначені для тих, хто хоче розвивати статистичну теорію і навички для вирішення широкого спектра проблем. Наразі програми включають часові ряди, категоріальний та лінійний аналіз даних, методи Байеса, аналіз виживаності, випадкові процеси, вибіркові обстеження, суміш моделей і похибки вимірювань. На базі факультету можна отримати досвід роботи у провідних статистичних пакетах: SAS та R.

Остання програма має великий потенціал для роботи, оскільки є абсолютно безкоштовною і включає практично всі наявні на сьогодні методи статистичного аналізу.

Автор цього матеріалу брала участь у сертифікаційній програмі з епідеміології та біостатистики впродовж 2012–2013 рр. Досвід, отриманий упродовж одного навчального року, важко переоцінити. Фокусуючись переважно на курсах статистики, я мала можливість детального вивчення лінійного та категоріального регресійного аналізу, аналізу часових рядів та аналізу виживання, методів багаторівневого аналізу, а також методології досліджень у сфері суспільного здоров'я. Навчання в Університеті штату Нью-Йорк у м. Олбані – це кращі практики світового досвіду у сфері навчання. Кожний учасник навчання проходить адаптаційну програму, де можна ознайомитися з усіма можливостями Університету, зокрема з механізмами роботи спеціальних електронних систем для комунікації з викладачами та організації учбового процесу. Університет надає доступ до мережі електронних бібліотек, таких як JSTOR, Science Direct, Pubmed та інших, а також широкого загалу ліцензійних статистичних пакетів. В Університеті діє система віртуального доступу, коли учасники програм навчання можуть використовувати лабораторні комп'ютери та електронні бібліотеки дистанційно, з будь-якої країни. Лекційні години становлять невелику частку навчання, ключовими компонентами є самостійна робота та індивідуальна комунікація з викладачем. Крім власне знань у сфері епідеміології та статистики, учасники програм отримують загальні практичні навички з написання статей в англomовних наукових журналах, підготовки грантових пропозицій, розробки матеріалів для зацікавлених сторін з боку держави чи громадського сектору.

І магістерська, і сертифікатна програми передбачають повне фінансування з боку приймаючої сторони: оплата перельоту в обидві сторони, оплата навчання та книг і надання стипендії для покриття витрат на проживання. Додатково може надаватися фінансова підтримка для участі у конференціях під час навчання.

Більш детальну інформацію щодо умов участі та фінансування проектів на базі Міжнародної програми досліджень та тренінгів у штаті Нью-Йорк можна дізнатися на сайті та у брошурі проекту:

<http://www.downstate.edu/nysitrp/>

<http://www.wadsworth.org/educate/fogarty/FogartyInternationalfellowjanuary2012.pdf>

**Ю.В. Серета, канд. соціол. наук,
науковий співробітник відділу моніторингових досліджень
соціально-економічних трансформацій ДУ
"Інститут економіки та прогнозування НАН України"**